

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciška ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5—
četrt leta 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
. . . . . dvakrat . . . 14
. . . . . trikrat . . . 12
za nadaljna izvršenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka »Učiteljskega
Tovariša« izide dne 18. maja 1917.

Revija.

Resnica je pes, ki mora v hiško. Izbčati ga je treba; gospa laž pa v tem lahko stoji ob ognju in smrdi.

Tudi v bedi klije sreča poštenjaku!

Zdaj moramo mi časa bolj trpeti, ne, kar se more, kar je prav, veleti!

Brezkončno, neizmerno ljubim vas!
Shakespeare: Kralj Lear.

Pa če bi vsega drugega ne bilo, in bi bila samo ljubezen, bi bilo ljudem pomagano, če bi le nje bilo dovolj! Vse plemenito v bistvu človekovem cvete v njenih sledih.

Najnevarnejš od vsega, kar zakriva megla sta dve babi: Kleveta in Laž.
Einar Hjortelsson: Premož

I.

Naše stanovsko življenje je zgrajeno na osnovi neostvratne potrebe, ker je vendar vsakemu narodu treba kulture. Najrajši bi pa imeli šolo brez učiteljev, in sicer v prvi vrsti zato, da bi jih ne bilo treba plačevati. Ni stvari in naprave in ustanove pod soncem, da bi šel zanjo tako težko drobiž izpod palca, nego gre za učiteljske plače! Tako je bilo in tako je! Ne povemo čisto nič novega, ako trdimo, da je vse naše stanovsko življenje ena sama borba za kruh. Ta borba se je izražala v toliko jasnejših, odločnejših in samozavestnejših oblikah, kolikor bolj je pronicala v čuvstvo posameznika stanovska zavestnost in kolikor jačji je bil odpor proti utemeljenim zahtevam. Čim bolj so nas topli in stradalni, tem več odporne sile je bilo v nas! Število prijateljev? V besedah jih je dosti, v dejanjih ubogo malo. Štej! Še začel nisi, pa si že končal! Ko bi sami sebi ne bili prijatelji, bi še drobtin ne imeli na obednih mizah, a našega ime-

na bi domovina ne poznala. Planili smo iz sebe ven, kakor rast plane iz semena, kadar porodna zrelost razžene oklep!

II.

Drugič pa bi šole najrajši imeli brez učiteljev, da bi zunaj po kmetih ne bilo konkurence, zakaj redko so sejani izven mest tisti, ki bi jih šteli med inteligenco. Do tega ali onega stanu se nagiblje neuko ljudstvo iz več vzrokov. Med temi vzroki ni najzadnjiš — strah! Iz tega izvira to, kar imenujemo: spoštovanje, naklonjenost, ljubezen, vdanost, disciplina. Kolikor bolj se obdaja kdo z bleskom in močjo, kolikor večji so njegovi vplivi navzdol in navzgor, na levo in desno, kolikor jačje so njegove zveze z mogočniki, oblastniki, z različnimi korporacijami in kancelijami, kolikor brezobzirnejši, samopašnejši, avtokratski, drznejši in brezčutnejši je kdo, kolikor večja in veljavnejša je njegova beseda in nasilnejša njegova roka, toliko večji je strah pred njim. In kolikor globlja in splošnejša je neukost in — kar je višja potenca neukosti — neumnost, toliko komodnejše in dobičkanosejše se da sedeti na gorkem in varnem njemu, ki rabi ljudskega strahu, da uveljavlja svojo moč. Da, na ljudskem strahu je zgrajeno prepričanje celih stanov in celih narodov, v tem strahu je utemeljena zgodovina njih sedanosti in iz tega strahu se da sklepiti na njih bodočnost v slabem pomenu te besede!

III.

Učiteljstvo ni dalo nikoli svojemu narodu vzroka in povoda, da bi se ga narod bal. Nikoli nismo hoteli z njegovo odvisnostjo in nesamostojnostjo zgraditi svoje veljave. Vedno smo hoteli, da pride narodu z izobrazbo poznanje samega sebe, da se na podlagi splošne izobrazbe razgibljejo njegove duševne sile in da se vsak sam, čvrsto stoječ na tem temelju, dvigne moralno in materialno, misli, sodi in sklepa s svojo glavo ter se popenja in pope na ono stališče, ki gre kulturnemu človeku. Vedno smo hoteli jakosti vsakega posameznika — hoteli smo v vsakem pogledu lepih in krepkih individualnosti, da se sestavi iz njih lepa in krepka

celota. To naše delo je bilo dar ljubezni do naroda, zato so nam vračali in nam vračajo ljubezen z ljubeznijo tam, koder je to spoznanje prodrlo v ljudstvo. Ni skoro kraja, kjer bi ne imeli takih, ki so že prožeti s tem spoznanjem, in takih, ki so nasprotniki vsemu, kar je v zvezi s šolo. Naše delo nam je dalo prve, naše delo nam premaga druge.

IV.

Nekrvave boje vojujmo z orožjem resnice! To, kar lepega živi v meni, hočem spraviti do veljave, četudi padem sam! Smrt pravičnikova je kakor seme, ki obrodi s tisočermi plodovi, kadar pride čas. Ko bi Jan Hus ne zgorel na grmadi, bi danes ne živel nesmrtnega življenja v srcu vsega naroda! Orožje resnice ni zmagovito v prvem zamahu. Njegovo blesketanje seza v temno bodočnost, v daljne rodove naprej, ki na pepelu in grobovih borcev in junakov resnice ustvarjajo nove svetove, odpirajo vrlece novih nazorov, ki vro iz pravira vsega velikega in plemenitega in se zopet iztekajo vanj nazaj — iz resnice v resnico! Ta obtok je našega notranjega življenja začetek in konec, tako spojen in zlit eden z drugim, da seza resnica iz večnosti v večnost, zato njej ni smrti, čeprav umirajo nje glasniki! Kjer pade eden, jih stopi deset drugih, in tako gre plamen iz srca v srce, od roda do roda...

V.

Če poveš lizunu, hinavcu, strahopetniku, samogoltniku prešestniku, izdajalcu, licemeru, farizeju in denunciantu, kaj je in kakšno ulje ustvarja na telesu naroda in kako kazi obraz človeštvu, seže po orožju laži in klevete, pa izkuša zvaliti nate, kar mu teži nelepega in neokusnega črna duša! Da, kar je zla na tem ubogem svetu, vsemu je vir laž in kleveta, kakor je vsemu lepemu, dobremu in plemenitemu vir resnica in pravica! Ali mislite, da bi kdaj pribili Kristusa na križ, ko bi ne bilo laži in klevete?! In mislite li, da bi se danes vračali prognanci iz Sibirije, ko bi ne bilo laži in klevete?! In mislite morda, da bi kdaj padal bič po naših plečih, ko bi ne bilo laži in klevete?! Ali pa

mogoče mislite, da bi nas krmili s kame-njem in bičali s škorpionci, ko bi ne bilo laži in klevete?! Mi mislimo, da bi niti en člen ne padel iz verige na obsojenčevih rokah in da bi se niti ena solza trpljenja, bolesti in muke ne posušila, ako bi ne bilo resnice in pravice! Nobena zmaga ni nič drugega nego poraz laži in klevete. Tako je bilo, je in ostane!

VI.

Najtežje je trpeti krivico, nezasluženo kazen! Krivica je odznak podlih duš! In ni sredstva, ki bi bilo dovolj umazano, da bi se ga ne poslužila podla duša. Kdor išče samega sebe, ne more biti drugačen nego grd in slab. Če rabi svojega hrbita, da se dvigne kvišku, pa te podere na tla in stopi na tvoj hrbet. Če uniči tvojo eksistenco in eksistenco tistih, ki žive ob tvojem delu, kaj to njemu mari! Podla duša ne pozna nikogar in ničesar razen sebe in nenasitnega svojega žrela! Saj veste, kdo je bil Efialt. In Juda Iskariot. In Simon Drmačič. In tako dalje vse do današnjih dni... Pa kaj ime, kaj posameznik. Ampak Efialt, Iskariot, Iskariot do Iskariota, Drmačič do Drmačiča — to je zlo, to je kužna bolezen, to je sistem, ki razkrajata narodovo zdravje. Temu nasproti stojimo učitelji, poborniki resnice in pravice, kakor angel pred paradizem in ne dajmo strupeni kači, da se priplazi v narodovo dušo! Ako pa je tam, izženimo jo iz nje z mečem resnice in pravice!

VII.

Kar smo storili svojemu narodu do-brega, to je bilo storjeno iz ljubezni do njega. Malokdo in malokaj je pospeševal in pospeševalo naše delo. Najhujša ovira je bila vedno ta, da je bilo treba dolgoletnih bojev na vsak grizljaj kruha. Prvi in glavni pogoj vsaki eksistenci še danes ni dan slovenskemu učiteljstvu. E-notnost je bila v enem delu naših zahtev, a prihajal je do zmage drugi del, ki je bil prvemu nasproten.

LISTEK

I. glasbeno-dramatični večer.

(Repriza v deželni gledališču dne 26. aprila 1917.)

V četrtek so ponovili prvi glasbeno-dramatični večer z nekoliko skrajšanim vzpredom, pri nabito polnem gledališču. Ljudje v resnici hrepené po nečem višjem kot jim nudi kinematograf, vsak želi zabave in razvedrila, da vsaj za par ur pozabi nadloge in težave današnjih dni. Vstopnice so tudi za drugi večer z mrzlično naglostjo pokupili in domnevam, da bo pri nadaljnjih priredbah prav tako.

O posameznih točkah vzporeda sem zadnjič natančneje poročal. Gospa Perslova je tudi topot zaslužila, da jo pohvalim. V Hudovernikovi »V celici« (za bas pisani) je zlasti v zadnjem delu pela pristrčno stavek: »Le romaj, romaj...« Odlično je prednašala R. Straussovo »Ljubav« in pela v dvo-spevu Ant. Dvořaka »Tolžba« z g.

Čilko Otahalova. Ta nam je sama podala dve koloraturni ariji: L. Meyerbeerov »Ples senca« iz opere »Dinorah« in arijo iz Maillartove opere »Puščavnikov zvonček«, obe s priznanim rutino. Mene bi izredno veselilo, če bi prihodnjič solistinje ali solisti izbrali točke v bogati zakladnici slov. samospevov. Iz-bire je mnogo. Ne zametujmo tujega, gojimo pa tudi domačo literaturo in jo pokažimo ravno sedaj, ko vemo, da je do-bršen del poslušalcev — tujcev, ki nas sodijo večinoma po tem, da nimamo slo-venskega gledališča v Ljubljani!

Nastopil je tudi moški zbor. Zvenel pa ni tako čisto kot prvič. II. basi so iz-datni in močni, I. tenori dobro zastopani, II. tenor in I. bas nekoliko šibkejša. V prvem delu pesnice »Je pa davi slan-ca pala« je bil II. tenor polnozvočen, krasen. Tako negujmo melodijo! V pesmi-neh »Oj ta mlinar« in »Moja kosa je križavna« je bil pa II. tenor ob-čutno prenizek in je neljubo kazil harmo-nijo. O prednašanju in harmonizaciji teh pesmi sem zadnjič povedal svoje mnenje. Premalo melodije — preveč pavz! Nikdar še nisem slišal, da bi se fantje, če pojo na-rodno pesem za vsako drugo besedo na dolgo in široko oddihavali. In harmoniza-

cija? Passus v pesmi »Kaj pa ti pobič«: pa plavat ne znaš bi v umetnem zboru briljiral, dočim je v narodni pesmi smešen! Mislim in sem o tem trdno pre-pričan, da se da slovenska narodna pe-sem v čisto preprosti harmonizaciji, s pri-mernim prednašanjem in poglobitjivo v besedilo izborni izvajati tudi na koncert-nem odru. Ne kitimo narodne pesmi s pa-vovim perjem, pokažimo tako kakoršna je, seveda v lepi obliki in v lepi prednašbi. Garantiram efekt! Narodna pesem naj ostane narodna, umetna naj bo umetna! Umetni harmonični okreti ukujejo na-rodno pesem v spone, iz katerih gledata le narodna melodija in besedilo. Pa še nekaj! Pri prednašanju narodnih pesmic naj bo najbolj zaseden II. tenor, če treba pomnožen z visokim baritonistom, da pri-de vodilna melodija do veljave, ker so ostali trije glasovi kot spremljevanje itak podrejenega pomena.

Moški zbor in g. dirigent Lavoslav Pa-hor so se pošteno trudili za svoj na-stop in zaslužijo zato pohvalo. Naj vztra-jajo tudi v bodoče! Moje opazke, napi-sane bona fide in z najboljšim namenom naj jih ne vstraše. Pridno naprej, da bo prihodnji nastop v izbiri točk in njih pred-našanju vzoren!

Večer je zaključila enodejanka »Ma-ska satana«, ki je nudila osobito g. Zvo-narjevi in g. Skrbniški dovolj pri-like, da sta utrdila svoj renomé.

Prihodnji glasbeno-dramatični večer bo 4. maja t. l.

Zorko Prelovec.

Kako naj pišemo in izgovarjamo ime naše cesarice.

Ime naše cesarice se piše v našem slo-venskem in sploh slovanskem časopisju na dvojen način, namreč »Zita« in »Cita«, in prav tako se tudi izgovarja na dvojen način. Očividno se pa večina našega ča-sopisja nagiba na pisavo »Cita« s prav ta-kim izgovorom, ki tudi odgovarja nem-škemu izgovoru črke »z«, namreč trdo, kot naš »c«. Nemci namreč pišejo ime na-še cesarice — »Zita«.

V našem listu smo pisali ime naše ce-sarice vedno po italijanskem načinu, nam-reč »Zita«, kateremu odgovarja tudi nem-ška pisava, dočim pa nemški izgovor